

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

IDUN

ILLUSTRERAD TIDNING
GRUNDLAGD AF
FÖR KVINNAN OCH HEMMET
FRITHIOF HELLBERG

SÖNDAGEN DEN 25 NOVEMBER 1917.

HUFVUDREDAKTOR:
ERNST HOGMAN.

RED.-SEKRETERARE:
ELISABETH KREY-LANGE.

J. P. SÖDERMARK: UNG DAM. OLJEMÅLNING.

Från den till förmån för Föreningen De gamlas dag anordnade utställningen af Svenska porträtt från tiden 1700-1850 i Konstakademien.

"Fredrika Bremer och erotikerna."

En replik till doktor Lydia Wahlström från docenten Johan Mortensen.

I MIN STUDIE OM FREDRIKA BREMER (tryckt senast i Från Aftonbladet till Röda rummet. 2 uppl. Stockholm 1913) har jag i hufvudsak på följande sätt karakteriserat Fredrika Bremers förhållande till erotikerna:

"Om Fredrika Bremer kom att gå ogiff genom lifvet, berodde detta icke på hennes sätt och hennes utseende utan på henne själf, ty hon hade åtskilliga friarbud; enligt systemen icke färre än sex. Men hon afslog dem alla. Motiven hon anför, skifta något vid olika tillfällen, men resultatet är alltid detsamma: efter en kortare eller längre tid af öfvervägande svarar hon nej. Hennes sista skäl — det som hon afgaf 1835, då Böklin friade till henne — var, att hon ville lefva såsom författare, och att detta hennes kall icke läte sig förena med makans eller husmoderns plikter. Men det var icke hennes verkliga skäl — omedvetet för henne själf var det andra grunder, som voro de bestämmande. Det kan icke hafva undgått någon, att en af de svagaste punkterna i hennes romaner är erotikerna; de vimla af påfallande egendomligheter, af hvilka åtskilliga äfven anmärktes af den samtida kritiken. Hon saknar blick för hvad som är verkligt, naturligt, sundt eller osundt i förhållandet mellan man och kvinna. Att en gammal gubbe förmäler sig med en ung flicka torde väl för hvarje oförvilladt sinne närmast förefalla upprörande, men hon ställer gång på gång ett dylikt förhållande i ideell dager (assessor Munter och Eva; doktor Hederman och Ingeborg). Och då eljes de flesta romanförfattare afsluta sina romaner med en hel serie af lyckliga giftermål, så finner Fredrika Bremer sitt nöje i att då skåda ut öfver ett icke obetydligt antal ogiffa kvinnor, af hvilka de flesta under romanens lopp rata åtskilliga anbud, ofta af de mest säregna anledningar. Hon, hvars romaner nästan aldrig sammanhållas af ens den nödofrligaste händelse, blir uppfinningsrik, när det gäller att finna ett motiv eller en intrig, som kan förhindra föreningen mellan tvenne älskande: den ena gången upptäcker fästmon, att den unge mannen icke i allo delar hennes religiösa tro; en annan gång uppoffrar hon sig för sin syskon, en tredje gång vill hon lefva för en eller annan idé. Då i Hertha hjälten efter många års trogen väntan återkommer till festerjorden för att förenas med den älskade, omkommer han till följd af en ångbåtsbrand på Göta kanal, en olycka, som väl hvarken förr eller senare inträffat...

Det kan icke förnekas, att hon kommit till många af dessa besynnerligheter i kraft af en teori, hvilken låter spåra sig lämligen långt tillbaka i hennes produktion... Men teorien är här icke det ursprungliga — den är endast ett i begrepp formuleradt uttryck för, hvad som djupast rörde sig i hennes egen känslösvärld... I familjen H. har hon i Emilias förhållande före äktenskapet gifvit den mest omedelbara bilden af denna sida i sitt eget väsende, och bak denna målning ligger ännu ingen tes... I företalet till sin roman Fader och dotter skrifver hon — femtiosju år gammal — rent ut: "Jag är trött på den gamla visan om älskarens suckar, förhoppningar, kval, gnabb, försoning, förljusning och lycksalighet eller förtvivlan;

I Idun n:r:is 42, 43 för 1913 publicerades en af dr Lydia Wahlström författad artikel "Fredrika Bremer och erotikerna", hvori polemiserades mot vissa åsikter, som docenten Johan Mortensen tidigare uttalat angående Fredrika Bremer. Docenten Mortensen fann då ej lämpligt att ingå i något svaromål, men anser nu tiden för en replik vara inne och har därför tagit till orda i nedanstående uppsats.

trött att själf skrifva om den, som om lifvets roman icke hade någon skönare, någon högre." Men det var icke endast vid denna höga ålder, som hon var trött på den; hon hade alltid varit det: för henne hade alltid kärlekens saga saknat djupare mening, hon talar om den som den blinde om färgen, hon är född vestal."

Denna åsikt, "vestalteorien", som man behagat döpa den, har väckt en icke ringa indignation i vissa kvinnokretsar. Den enda, som försökt att gifva en annan och motiverad tolkning af Fredrika Bremers erotiska förhållanden, är emellertid doktor Lydia Wahlström. Redan i en artikel i Idun 1913, kallad Fredrika Bremer och erotikerna, har hon behandlat ämnet. Denna artikel har, dock med ett par icke oväsentliga förändringar, upptagits i författarinnans större studie om Fredrika Bremer i Svensk skrift från förra seklet, del II, Stockholm 1916.

En kvinna har ju många förutsättningar för att intimt intränga i en annan kvinnas själslif, och om synpunkterna i denna essay öfver Fredrika Bremer äro feminina, innebär detta intet klander. Men det förefaller mig, som om de stundom — till föga bånad för den vetenskapliga fördomsfriheten — äfven blifvit starkt feministiska. Doktor Wahlström tyckes öfverhufvud hysa stor misstro till männens kompetens att skrifva om moderna kvinnor. Hon talar om "den moderna kvinnans själslif, som på genomsnittsmannens kartor, trots alla erotikstudier, i allmänhet ännu är ett icke färglagdt område". Och på ett annat ställe heter det: "Den moderna kvinnan, hvilken hitills så ofta förefallit vara en terra incognita för mera muskulösa författartyper". Att jag här gripit till pennan beror på, att doktor Wahlström anser sig just i mig hafva funnit en utmärkt exponent för de "mera muskulösa". Hon skrifver: "En liten bok, som förefaller mig rätt typisk för det manliga omdömet i dess underton af öfverlägsenhet är i all sin korthet och obetydlighet för öfrigt Mortensens... Fredrika Bremer". Mot denna "kortä och obetydliga" studie har doktor Wahlström funnit för godt att ingå i ett synnerligen långt inlägg, oproportionerligt långt kan det väl tyckas både i förhållande till min obetydlighet och hennes egen studies hela form och planläggning.

Att Fredrika Bremers bild i mycket kan fördjupas och klarläggas, är jag naturligtvis den förste att medgifva. Men doktor Wahlström tycks glömma, att man icke kan förbrå mig, att jag i min bok ej tagit hänsyn till Fredrika Bremers bref. Då jag skref, voro dessa icke utgifna.

Doktor Wahlströms mål är att visa, att jag

missuppfattat Fredrika Bremer, särskildt i förhållande till erotikerna, "mot hvilken han (d. v. s. undertecknad) anser henne hysa en nästan abnorm motvilja". Och strax nedanför tillägger doktor Wahlström, "att Fredrika Bremer icke behöfde anses för 'abnorm' äfven om det kunde uppvisas, att hon aldrig varit förälskad. Någonling sådant behöfde ju endast betyda, att hon aldrig mött den 'rätte'."

Det skulle i hög grad förvåna mig, om icke de flesta manliga läsare och åtskilliga kvinnliga finna denna uppfattning om den "rätte" något naiv. Det torde väl snarare vara så, att den erotiskt varmblodiga skapar sig den rätte. I hög grad gäller här det gamla förtröstansfulla ordet: den som söker, han finner.

Hvad beträffar det ofta upprepade ordet "abnorm", som doktor Wahlström lägger i min mun, har jag — fullt medvetet — icke använt det, såsom redan torde framgå af ofvanstående citat. Jag ber för öfrigt få hänvisa till boken. Bland de många bevis jag anfört för min åsikt, är det särskildt två, vid hvilka doktor Wahlström uppehåller sig. Det ena är Fredrika Bremers skildring i Familjen H. af Emilias förhållande före äktenskapet; det andra hur hon i sina romaner gång på gång framställer i ideell dager giftermål mellan en gammal gubbe och en ung flicka.

Doktor Wahlström söker vederlägga dessa bägge skäl. Hon framhåller, att det är systern Charlotte, som Fredrika tecknat i Emilias gestalt. Synbarligen har Fredrika, såsom framgår af brefven, haft systemen Charlotte som modell vid sin skildring af Emilia, men endast till en viss grad. Familjen H., förra delen, öfverlämnades till en förläggare i Stockholm på våren 1830. Denne refuserade emellertid manuskriptet, som där- efter anlogs af Palmblad i Uppsala, hvilken lofvade att frycka det under sommaren. Boken utkom i oktober 1830. Men Charlottes bröllop ägde först rum den 7 november samma år. Här af är det således klart, att Fredrika endast kunnat i största allmänhet inspirera sig af systemens väsen under den tidigare förlofningen. Bröllopet, som upptar en så väsentlig del af skildringen, har hon icke kunnat skildra efter systemens. Det är öfverhufvud taget tydligt, att hon i romanen hillspelet karaktären. Emilia, som själf valt sin make, lider de största kval, då tiden för bröllopet nalkas. Hon blir hysterisk. Hon vill, och hon vill icke. Ju närmare man kommer det ödesdigra afgörandet, desto större blir hennes ångest. Alla i familjen bilda en formlig komplot för att distrahera henne och få henne öfver den förskräckliga dagen.

Många andra tecken tyda för öfrigt på, huru nära denna karaktär låg Fredrika själf. Jag skall endast nämna ett. I Familjen H. har Fredrika inkorporerat en del af sitt eget jag i Beata Hvardagslag. Huru nära hon haft sig själf i tankarna vid tecknandet af denna figur, framgår af följande. Det heter om Beata: "Det första ord, som hennes barnaläppar stammade efter ett års vistande på denna låga jord, var "Måna". Ätta år senare skref hon sina första verser — till "månan." Härmed bör man jämföra Fre-

Prenumerationspris:

Vanliga upplagan;	Praktupplagan:
Helt år Kr. 7.50	Helt år Kr. 9.50
Halft år » 3.90	Halft år » 5.—
Kvartal » 2.50	Kvartal » 2.50
Månad » 1.—	Månad » 1.25

Iduns byrå och expedition, Stockholm, Mästersamuelsg. 45.

Redaktionen: Riks 16 46. Allm. 98 03.	Expeditionen: Riks 16 46. Allm. 61 47.
Kl. 10—4.	Kl. 9—5
Red. Högman: Riks 86 60. Allm. 4 02.	Annonsskont.: Riks 16 46 Allm. 61 47.
Kl. 11—1.	Kl. 9—5
Verkst. direktören kl. 11—1.	Riks 86 59. Allm. 43 04.

Annonspri:

Pr millimeter enkel spalt:	
30 öre efter text.	Utländska annonser:
35 öre å textside.	35 öre efter text 40 öre
20% förhöjning för särskildt begärd plats.	å textside, 20% förh. för särsk. begärd plats.

drika Bremers självbiografiska anteckningar, som börja med följande rader: "Det första ord, som mina barnläppar stammade på denna låga jord var må n e. Åtta år senare skref jag mina första verser à la lune". Denna poetiska Beata tolkar Fredrikas känslor vis à vis Emilia. Då på själva bröllopsdagen Emilia, full af förtviflan återigen tvekar och vill bryta, och alla betrakta henne med häpnad och missnöje, skrifver Beata: "Jag kan omöjligt påminna mig, hvad jag gjorde, men i mitt hjärta sympatiserade jag med Emilia".

"Men i själva verket gör det föga till saken om det varit Charlotte eller Fredrique, som stått modell för den bäfvande Emilia"; fortsätter doktor Wahlström. Däri kan jag till fullo instämma, fast jag drar en annan slutsats däraf än författarinnan. Hufvudsaken är nämligen Fredrikas uppfattning af dessa fenomen, som måste ses i samband med de många andra likartade skildringar hon lämnat.

Hade jag för öfrigt vetat, när jag skref min studie öfver Fredrika Bremer, att Charlotte åtminstone delvis inspirerat skildringen af Emilia i Familjen H., skulle jag upptagit detta faktum i den öfriga bevskedjan för min tes. Där passar den nämligen utmärkt. Jag skulle anknutit till en anmärkning, som jag gjort vid skildrandet af Fredrika Bremers nervositet under uppväxtåren — en sida, som märkvärdigt nog Lydia Wahlström lämnar alldeles opåaktad, fast den ju kan tänkas hafva varit af betydelse äfven för hennes erotiska komplex —, i hvilken jag söker förklara barnen Bremers klenhet och tidiga dödlighet genom moderns förvända uppfostringssystem; barnen ledo af brist på frisk luft, och de fingo otillräcklig föda. Jag skulle då tillagt: det är icke endast Fredrika, som visar dylika egendomliga drag i sin erotik, utan äfven systemen Charlotte, som före sitt giftermål med en man, som hon eljes omfattade med kärlek, — åtminstone om vi få tro på skildringen i Familjen H. — uppvisar rent sjukliga drag.

Det egendomliga är nu, att Lydia Wahlström icke tyckes hafva sinne för det sjukliga i Emilias uppförande. Hon säger: "Snarast vore det väl onormalt, att inte ha något slags bäfvan inför den för kvinnan mest genomgripande förändring i lifvet".

Däri kan jag vara enig med författarinnan. Det lider väl intet tvifvel om, att de flesta personer, män eller kvinnor, inför ett dylikt afgörande känna, hur allvarligt ögonblicket är och hur ödesdigert det kan blifva. Hos kvinnan, som vanligen är mera erotiskt oefaren än mannen, kan därtill under vissa förhållanden komma ett alldeles särskildt slag af skygghet, ofta kanske beroende på karaktersegenskaper hos den man, som hon skänkt sitt hjärta och sin hand. Men denna naturliga skygghet och bäfvan är något helt annat än den rent sjukliga tvekan och ångest, som präglade Emilias uppträdande före bröllopet. För psykiatrien är däremot denna företeelse alls icke okänd. Jag hörde nyligen ett dylikt fall relateradt, där två unga flickor, systrar och på modernet ärffligt belastade, strax före sitt giftermål öfverfölls af sådana obetygliga ångestföreställningar, att de måste vårdas af nervläkare.

Som bevis på, att Fredrika Bremer icke "principiellt" ogillade äktenskap, omtalar dr Wahlström ett brev till Leuhusen, där Fredrika söker öfvertala honom att ge sitt samtycke till hans nära fyrtioåriga dotter Hen-

rikas giftermål med en landpräst. Men jag har aldrig sagt, att Fredrika "principiellt" ogillade äktenskapet för alla. Detta vore väl ändå alltför orimligt! Jag har sagt, att hon talar om erotiken, som den blinde om färgen. Och det är någonting annat. Därtill kommer i detta speciella fall, att det öfverensstämde med Fredrika Bremers hela läggning att uppträda till försvar för denna redan till åren komna dotters självbestämmerätt gentemot fadern.

Doktor Wahlström anför som skäl för Fredrika Bremers upprepade sammankoppling af unga flickor och redan åldrade män, att dylika äktenskap förekommo inom hennes närmaste umgängeskrets. Om Fredrika i sina romaner skildrat ett eller annat dylikt äktenskap, vore det icke heller underligt. Det är snarare sättet, hvarpå de skildras, som är så iögonfallande, detta ideella skimmer, som är utmärkande för dem alla. Den unge friaren får i regel vika för den gamle, fule men ädle tillbedjaren. Den unga vackra flickan väljer den senare, och hennes kärlek lyftes härigenom liksom upp på ett högre plan.

Den ideella dagen, som omger dessa förhållanden, har doktor Wahlström tydligen själf observerat, och detta har föranledt henne till en djärf hypotes. "Skulle man inte ur Fredrika Bremers förkärlek för sådana giftermål kunna gissa sig till att hon själf en gång älskat en äldre man". Språnget är, som sagdt, djärf. Till stöd för denna hypotes har doktor Wahlström ännu en hypotes: att Fredrika biktat denna sin kärlek i episoden om den blinda flickan, Elisabeth, som älskar sin farbror, öfversten i Familjen H.

Ett bättre belägg har dock doktor Wahlström i ett yttrande i självbiografien: "En annan man lärde jag känna, som hos mig väckte en ren och varm känsla, hvilken, ehuru den icke blifvit besvarad, verkat mäktigt på min utveckling och ännu lefver stilla och förädlande i mitt hjärta". Då doktor Wahlström säger, att det är egendomligt, att man förbiset dessa tydliga och direkta ord, tar hon alldeles fel. De ha redan anförts i den stora biografien af Adlersparre-Leijonhufvud (sid. 71) och ännu mer: där göres precis samma jämförelse (som doktor Wahlström nu gör omigen) med ett yttrande, som fälles af hjältinnan i Fredrikas cirka tretton år senare skrifna roman *En dagbok*.

I sin Idunartikel anser doktor Wahlström, att denna obesvarade kärlek "säkerligen är att hänföra till den för dylika ting normalaste tiden, nämligen till hennes tjuguarålder". Af ett brev till Böklin (20 juli 1832), som sedan tryckts, framgår emellertid tydligen, att denna förälskelse icke kan ha inträffat förrän efter hennes tjugunonde år. Doktor Wahlström har därför i sin bok fått ta tillbaka det föregående påståendet och framskjutit händelsen åtskilliga år. Fredrika fyllde tjugonio år i augusti 1830, och de självbiografiska anteckningarna äro daterade 1831. Inom denna korta tidrymd måste alltså denna händelse ha fallit. Skulle därtill, som Lydia Wahlström säger, hennes kärlek finnas afspeglad i episoden om den blinda flickan i Familjen H., hvars senare del påbörjades i december 1830 och utkom våren 1831, måste Fredrika inom loppet af några månader både hunnit med denna upplevelse och att litterärt behandla den i bokform. Redan detta är osannolikt. Men vi kunna också ur ofvannämnda brev till Böklin erhålla åtskilliga upplysningar i saken. Hon

skrifver där: "Ifrån tjugio till tjugonio år utbildade sig hos mig det tillstånd, som till en liten del är skildradt i Tröstarinnan och en del af Elisabeths historia i tredje d. Teckn. Det var ej i följd (som någre tro af mina Teckn.) af någon olycklig passion för någon viss person, min älskade, den jag behöfde för mitt lufs bestånd, var harmonien i det stora hela, var Gud i Menskligheten" — Med klarare och tydligare ord kan väl knappast Fredrika Bremer taga afstånd från uppfattningen, att den erotiska skildringen vare sig i Tröstarinnan eller episoden om Elisabeth skulle vara själfupplefvad. Det vore väl också underligt om i detta öppenhjärtligen biktat brev till Böklin, där hon klarlägger hela sin utveckling, det icke skulle finnas minsta antydning om en dylik stor upplevelse.

Jag kan också framhålla ett annat drag, som talar däremot. I slutet af sin självbiografi omnämner Fredrika Bremer, att "vid denna tid" (alltså 1831) en ung man skriftligen begärt hennes hand. Hon skrifver: "Jag hade för honom ingen motvilja; men jag ville ej gifva mig. Genom mitt honom gifna nej ansåg jag mig för alltid hafva satt en bom emellan mig och giftermål — — — det låg för mig klart, att min författarekallelse skulle alldeles vårdslösas". Om hon endast för några månader sedan för första gången genombäfvats af en verklig lidelse, om hon som Lydia Wahlström antar, "helt och medvetet gett bort sin kärlek", skulle hon icke kunnat uttrycka sig så nyktert och torrt med anledning af detta frieri. Hon talar, liksom så många gånger senare, om faran för att hennes författarskap skulle vårdslösas, men om det i så fall enda naturliga skälet för ett afslag: att hennes hjärta redan gjort sitt val, ger hon icke den minsta antydning.

De ord, som doktor Wahlström citerat ur självbiografien, kunna icke åsyfta någon djupare erotisk känsla; om man som doktor Wahlström ur detta enda yttrande söker upplåsa en hel teori om en för Fredrika Bremers utveckling och författarskap djupt ingripande kärleksupplevelse, blir det hela endast lösa hypoteser.

I fråga om Fredrika Bremer och erotiken har alltid hennes förhållande till Böklin varit en svårlöst och (så länge bref saknas) en dunkel punkt. Utgifvarinnorna af hennes bref säga visserligen härom: "Biografer och andra skribenter som sysslat med Fredrika Bremer ha i allmänhet förefallit oproportionerligt brydda af denna episod. I detaljerna af sitt förlopp är den okänd och kommer alltid att förbli det delvis, ty ingen fonograf har bevarat parternas muntliga uppgörelser; men i sin uppkomst och utgång erbjuder den ingen gåta. Här har hänt ett allra vanligaste, som händer de vanligaste kvinnor, med de vanligaste män" (Hertha, sid. 264 f.), och då det var fråga om ett par elitmänniskor, så kunde detta vanliga sluta ovanligt — och ovanligt lyckligt. I den klärobskyr, som ställvis höljer de närmast följande årens korrespondens (hvilken — utan vår förskyllan — uppvisar några luckor), bör den kunnige och fine psykologen utan vidare suggestioner finna sig till rätta".

Som jag icke gör anspråk på att vara "den kunnige och fine psykologen", vågar jag erkänna, att jag, och jag tror många med mig, skulle vara tacksamma att bli upplysta om den verkliga orsaken till deras brytning och hvarför Böklin på väg till Stockholm plötsligt vände i Jönköping. Litterära kär-

Pröva Tuppens Zephyr
och Ni köper ingen annan.

Kungl. Hofjuvelerare

K. ANDERSON

Diamanter

Praktkatalog gratis och franco

Stockholm och Göteborg.

lekshistorier ha blifvit klarlagda förut — äfven utan fonograf. I motsats till utgifvarinnorna anser också Lydia Wahlström frågan dunkel och framdrar några nya förklaringsgrunder. Doktor Wahlström säger, att Fredrika hade en mycket skarp blick för mäns utseende och anser, att skälet hvarför icke Fredrika äktade Böklin framför allt var af estetisk art. Hon skriver: "Hon älskade kärleken i hög grad och kunde inte ge den nog öfversvallande epitet, men just därför måste de små lyten, hvarmed de älskade föremålen alltid råkade vara behäflade, endast desto skarpare falla henne i ögonen". Doktor Wahlström framhåller, att Böklin var liten till växten samt talade utpräglad skånsk dialekt, "med hvad den innebär för estetiska stockholmars öron". Jag kan emellertid icke finna minsta stöd för att hvarken Fredrika eller någon annan ansåg Böklin i högre grad ful. Fredrika skriver själf: (10 mars 1835): "Det är ett verkligt tycke mellan Dig och Geijer, ej i Anletsdrag, men i min och skratt, samt stundom sätt att tala; men min vän är hundra gånger vackrare och har helt andra ögon". Återstår således att Böklin talade skånska. Men jag försäkrar doktor Wahlström, att kärleken talar aldrig dialekt. Den har lyckligtvis så många andra sätt att uttrycka sig på.

Det är långt troligare, att Böklins okända namn och samhällsställning spelat en viss roll vid afgörandet för Fredrika, som i detta utseende nog icke var utan fåfänga.

Men allt detta resonnerande om att äktenskapet skulle skada hennes författarskap, allt detta vägande för och emot, fram och tillbaka, visar väl bäst tunnheten i hennes känslor. Hade kärleken verkligen funnits, hade den brutit sig väg öfver större hinder än dessa.

Doktor Wahlström säger slutligen att "så mycket än Fredrika Bremer älskade att tala religionsfilosofi

med en skolmagister — hon hade dock ännu som trettiofyraårig säkert föredragit den illiterate, men svartlockige löjtnanten, som inte vändt i Jönköping utan fortsatt till Stockholm, satt stegen mot hennes fönster och resolut bortfört henne på sin 'eldige springare'!"

Jag har litet svårt att föreställa mig den djupa kännande och tänkande och — trettiofyraåriga Fredrika Bremer som hjältninna i ett dylikt film-drama. Denna "enleveringsteori" (som det må tillåtas mig att

Johan Olof Södermark: Porträtt af Ulrika Wilhelmina Brahe.

kalla den, i anslutning till att doktor Wahlström döpt min enkla framställning till "vestal teorien") denna "enleveringsteori" stämmer dessutom mycket litet med den uppfattning, som gör sig gällande i Fredrika Bremers romaner. Där finns alls ingen medkänsla med de unga och vackra löjtnanterna. Tvärtom. De få i allmänhet ge vika för sina gamla och föga sköna rivaler. Den bedärande Julie ger den vackre löjtnant Arvid på båten och förmåler sig med den gamle professor L., som har "en skef fot, ett rött öga och två vårtor på näsan". Det är väl mycket äfven för en professor och talar föga för Fredrikas stora känslighet för den manliga skönheten. Den sextioföreåriga assessor Munter, som beskrifves som ful, gammal,

erotiken i sin egen roman *Enda gubben* "andlig brännvinsbränning" och säger, att det vore bättre och renare att söka väcka intresse för andra kärlekar än den mellan olika kön. Det är ännu längre fram, i femtioårsaldern, hon i ett bref till Hedlund — — — nästan uleslutande betonar "andarnas giftermål" hvarigenom "ett nytt andligt lif" uppkommer. Men det finnes ingen anledning att på forskningens nuvarande ståndpunkt ge dylika ord en retroaktiv verkan".

Det ofvan citerade uttalandet om erotiken som "andlig brännvinsbränning" äro Fredrika Bremers oförbehållsamma ord i ett bref till Böklin 24 mars 1843. I precis samma anda skriver hon sommaren samma år till Malla Silfverstolpe: "Man öfvervärderar lifvets passionsblomma, hyllningen, man ägnar den, fänder sinnena för en falsk riktning och låter dem söka i denna låga ett lif och en sällhet, som den aldrig ger utom på korta stunder... Det skall vara andligt, bevars! Men jag känner, att där målningen är gripande, blåser en sinnlig scirocco därunder, och den lifvar och tjuvar och den lockar och den — duger ej! — —"

"Wollust ward der Wurm gegeben und der Cherub steht vor Gott."

Det är till denna kerubsglädje man på alla vägar borde visa människan. Och den som jämfört den glädje, som kärleken till Gud skänker (sådan man känner den i andaktens stunder) och den, som mänsklig kärlek ger, vet bäst hvarför... Och ändå skriver

Rococodräkter. — Båda bilderna från Utställningen af äldre svenska porträtt och dräkter från tiden 1700—1850. Anordnad af tidskriften Saisonen till förmån för Föreningen De gamlas dag. E. Holmén foto.

Landsförvisad.

Skiss af HELFRID BERGMAN.

I.

"FREDRIK! FREDRIK!" ANDTLIGEN STOD den gamle troljånaren vördnadsfullt bugande för sin herre. "Hvar håller du hus? Packa mina kappsäckar och gör allt i ordning. Vi afresa till Holten inom tjugufyra timmar."

Betjänten bugade sig och drog sig ögonblickligen tillbaka. Så vred hade han inte sett kammarherren i hela sitt lif. "Till Holten?" mumlade han. "Till den lilla ön midt i hafvet? Hvad kan det betyda?"

Med långa bestämda steg vandrade kammarherren von Holten fram och tillbaka i biblioteket. Litet emellan stannade han vid skrifbordet, tog upp ett papper och läste. Det var ett kungligt bref med sigill och innehöll kort och godt ett förståndigande för kammarherren Didrik von Holten att inom tjugufyra timmar afresa till Holten och förbli där under återstoden af sitt lif. Kung Kristians namnteckning var ovanligt kraftigt tecknad midt på sidan.

För minst tjugonde gången kastade han papperet på bordet. Han darrade af undertryckt vrede. "För en sådan slinkas skull! Landsförvisning för en hofdams kränkta ära, kanfänka." Han skrattade högt. Kung Kristian var en pedant.

Kammarherren Didrik von Holten var en fyrliars man. Hans långa eleganta gestalt och aristokratiska drag utgjorde en prydnad för hovets salonger och hade saft många kvinnohjärtan i brand. Stolt gick han sin bana fram från äfventyr till äfventyr, mest af gammal vana. Men rönte han någon gång motstånd, vaknade all hans energi. Det anstod ej en von Holten att gå ur vägen för svårigheter, de voro till för att öfvervinnas. Han knöt händerna i vanmäktig vrede. Så hade han dock till sist öfvervunnits, tack vare en pedantisk och oförstående monark. Men besegrat den sköna hade han likafullt. Han slöt ögonen och genomgick i tankarna sin bedrift. Ja, hon var en härlig kvinna, trots allt! Han mindes, hur lätt han burit henne in i gröna kabinettet. Motstånd? Ja, hon hade ju visserligen försvarat sig, han såg leende på sin vänstra hand, där ännu märkena efter hennes fänder syntes. Men han

..... jag romaner och målar där kärleken som högsta fröjd. Det är ju synd mot den Helige Andel jag skulle bli helt rädd och säkert aldrig skriva en roman mer, om jag ej i djupet af min själ hörde en ursäktande röst, som säger: Gud har gifvit åt jorden könskärleken; ingen människa kan utrota den."

Efter dylika uttalanden kan man ju inte förvånas öfver, att erotikerna i hennes romaner är så konstlad. Hennes styrka låg, som jag förut betonat, på ett annat område. Hvad beträffar åsikten, att man icke bör ge dessa ord retroaktiv verkan, får man dock belänka, att Fredrika Bremer vid tiden för deras yltrande icke var mer än 41 år. Med hvilken förvånande hastighet skulle hon inte hafva glömt, för att kunna tala med denna småborgerliga kyla om den erotiska passionen, ifall hon verkligen i trettioårsåldern känt något af den stora kärlekens bitterhet och söma! Och för öfrigt kan man visserligen förändra åsikter inom loppet af några år, men temperament byter man icke. Det är framför allt därför att dessa hennes yltranden i fyrtioårsåldern stämma så väl öfverens med andra drag, som de få sin betydelse.

Vid närmare granskning af denna nya Fredrika Bremer-studie förefaller det, som om doktor Wahlströms lysande byggnad af hypoteser vore något löst hopfogad.

visste likväl, att hon hade temperament, och han hade sin egen uppfattning om arten af hennes motstånd. Och nu hade hon angifvit honom. Hennes kränkta ära skulle få sin upprättelse. "Martine von Bartens, Martine von Bartens!" Han log ett belåtet leende. Han hade återfått sitt goda humör.

Om aftonen dagen därpå, när kammarherren slutat inspektionen af ön Holten, som sedan århundraden var fideikommiss inom släkten von Holten, vandrade han vid stranden och såg ut öfver hafvet. Våg efter våg rullade sakta in mot strandbrädden, månskenet bildade en glittrande ljusväg öfver hafvet och på afstånd hördes lysbojens klagande ljud; eljes var allt dödyst. Han var liksom rädd att störa tystnaden med sina steg i sanden och stannade vid foten af en af de höga kliffrarna. Slämningen grep honom. Ensamheten kändes tryckande. Han var icke van vid en dylik isolering. Med ens kom det öfver honom en längtan och saknad efter gamla tider. Han mindes den gamle kungen, som alltid var så förstående. Han skulle aldrig ha utfärdat förvisningsorder för något dylikt.

"Lilla Bartens är rasande söt, på min ära! Jag förstår, att hon frestat dig. Gör inte om det, min gosse!" Så skulle kung Fredrik ha sagt och därmed låtit saken förfalla. Nej, ingen var som gamle kungen.

Med många tacksamma tankar mot den förkältrade kung Fredrik gick Didrik von Holten med långsamma steg hem till den ensliga kammarherregården.

II.

Kammarherren lutade sig makligt tillbaka i sin länsol och drog några bloss. I flera timmar hade han nu funderat på hur han lämpligast skulle kunna undgå skolvisitationen vid fyren. Hittills hade han regelbundet hvarje sommar närvarit vid examen och icke känt det så särdeles maktpåliggande. Det var ju ett hedersuppdrag, som fideikommissarien ej kunde undandraga sig. I dag kände han en oförklarlig motvilja vid blotta tanken på att uppträda som själfhärskare.

Fredrik hade redan för en timme sedan anmält, att vagnen var framme. Hästarna frustade af otålighet och stegrade sig smått, till oerhörd glädje för byns alla småparflar. Ännu en halftimme, och ingen kammarherre. Så hördes hofslag, och en ställig ryttare kom i sakta traf ut genom gallerporten.

"Kammarherren är då för oberäknelig. Numera vet han aldrig, hvad han vill," mumlade Fredrik, då han gaf order åt kusken att spanna från.

I tio långa år hade von Holten väntat på benådning. Är gick efter år och historien med Martine von Bartens var för länge sedan glömd. Men kung Kristian var obeveklig. Ryktet berättade, att kammarherren höll glada gästbud på sitt gods, dit hans gamla stallbröder tidt och ofta inbjödos. Någon ånger kunde sålunda ej förmärkas hos den brottslige och alla förböner afvisades.

"Ånger? Sannerligen, den karlen har vattnen i sina ådror!" sade Didrik von Holten, när hans vänner berättade om sina fåfänga försök hos konungen. Det var ett sataniskt straff att sätta honom på Holten, isolerad från allt som hade värde för honom. Ön Holtens kvinnor voro af is och all världens guld kunde ej locka dem från dygdens väg — en föga filltalande kvinnotyp. Men vackra voro de i sin oåtkomlighet, det måste till och med kammarherren erkänna.

Barnen stodo uppställda utanför skolkalkalen, när von Holten sprängde fram till trappan. Fyrmästaren skyndade till för att taga emot hästen och sätta in den i stallet. Strax därpå slämdes de små upp en väl-

komstsång i hvilken snart blandade sig ljudet af en härlig allröst. Han såg förvånad upp och formligen studsade. Bakom barnen stod en ung ställig dam, den nya lärarinnan, som kommit för några veckor sedan. Lugnt mötte hon hans förvånade blickar, som uttryckte en oförställd beundran. Det uppstod en pinsam paus, innan kammarherren blef herre öfver situationen och erinrade sig, att han kommit i egenskap af öfverhetsperson. I kortfattade ordalag tackade han för sången, och examen tog sin början. Frågor och svar susade förbi hans öron. Han hörde endast denna underbara röst, såg det hela som i en dimma och ertappade sig gång på gång med att följa fröken Jensens alla rörelser. Då och då märkte han, att fyrmästaren såg forskande på honom. Så sjöngs där en psalm, och examen var tydligen slut, hvarför kammarherren tog till orda och i högstämnda ordalag tackade fröken Jensen för det nit och den skicklighet i arbetet hon nedlagt under det gångna året. Allmän förvåning präglade de närvarandes ansikten, och fyrmästaren ämnade just anmärka, att fröken Jensen nyss börjat sin tjänstgöring, men förstummades vid åsynen af den bugande kammarherren, som vördnadsfullt och länge kysste fröken Jensen på hand. Samtidigt hördes kammarherren försäkra henne om sitt varma intresse för skolarbetet och uttalade en önskan om att följa den dagliga undervisningen. Ett omärkligt leende smög sig öfver fyrmästarens anlete.

Aldrig hade kammarherren varit så nedlåtande. Han dröjde en hel timme i den enkla fyrmästaregården och förhörde sig ingående om familjen och dess angelägenheter. Med en skolad diplomats skicklighet lyckades han samtidigt få veta det viktigaste om fröken Jensens lefnadsomständigheter.

"Hon är liksom litet finare," yttrade fyrmästaren. "Dotter till en officer, men föräldrarna äro döda, utan att lämna något efter sig, och inga släktingar utom en gammal moster, som skaffat henne platsen här. Henne saknar hon mycket; hon brukade alltid ackompanjera henne."

På aftonen smög sig Fredrik rundt byggnaden och kikade genom rutan in i biblioteket. Det var som han trodde. Kammarherren satt vid pianot och spelade och så hade han nu suttit en hel timme. Den gamle troljånaren ruskade på hufvudet.

"Han blir då underligare för hvar dag som går. Han, som inte spelat en ton på dessa tio år."

III.

"Ja, det var det jag kunde tro. Det här blir en trefflig historia. Det är då tur, att man har kikare. Har väl undrat öfver de där fåta besöken."

Fyrmästaren sköt omständligt ihop kikaren och satte sig begrändande i soffan.

"Mor! Mor!" ropade han om en stund. En liten andtruten gumma syntes i dörröppningen.

"Kan du tänka dig, att kammarherren är ute och promenerar med fröken Jensen. Hvad ska vi ta oss till?"

"Ta oss till? Lagg dig inte i hvad som inte angår dig! Det mår du bäst af," och därmed gick hon.

Fyrmästaren funderade och så tog han fram kikaren en gång till. Ja, det var kammarherren i egen hög person, som ledde hästen med ena handen, den andra armen höll han om lifvet på fröken Jensen.

Han måste ut och berätta för mor. "Det är ju upprörande, och man vet ju hurudan kammarherren är."

"Lagg dig inte i det, det är mitt råd."

Vid en milstolpe på lefnadsvägen.

DEN BETYDELSEFULLA LIKENLIGHETEN om tvisten mellan två ridare vid en korsväg rörande färgen på en sköld, den de sågo från olika håll, har ofta blifvit tillämpad på pressens fejder. Och icke med orätt. Men hvar till då striden? Tror någon att människorna skulle se världen mindre ensidigt, om dessa strider uteblefve — om de ensidiga synpunkterna icke inbördes korrigerade hvarandra? Jag tror det icke.

I de stora debatterna om samhällets gestaltning är det två huvudriktningar som följa: den ena sträfvad till helhetens sättnad öfver delarna och därmed till uppställande af positiva mål för folkets samfälliga gärning; den andra vill framför allt, att delarna skola få göra sig gällande, och begagnar för detta ändamål upplösande kritik mot det bestående. Otvifvelaktigt äro båda dessa tendenser behöfliga. Hvilken som blir afgörande för den enskildes sträfvan beror på subjektiva anlag och på tidsförhållandena.

Min riktning är ej obekant för den politiskt intresserade svenska allmänheten. Det förefaller mig att jag både är född till den och har lefvat mig till den. Först och främst är jag positivt bestämd redan genom småländsk börd. Det har tidigare åtminstone legat smålänningarna i blodet att frukta Gud och ära konungen och att reagera mot det negativa och syrliga här i världen genom seghet i arbete och godt stridshumör. Jag känner mig ha någon smula andligt arfge-

Upp och ned inne bland klitterna promenerade von Holten och Ulla Jensen.

"Du vet mina skäl, Didrik! Vi kunna aldrig gifva oss, kungen kommer aldrig att upphäva förbudet, hur absurdt det än är."

"Kommer dag, kommer råd, Ulla. Landsförvisningen blir nog aldrig upphäfd, men förbudet att gifva mig kan kanske upphävas."

"Jag står vid mitt beslut likafullt. Ingen förlofning, förrän vi bestämdt veta, att ett giftermål är möjligt. Jag stannar året ut och..."

"Du tänker väl ej resa härifrån och lämna mig? Ah, Ulla, det kan inte vara din mening."

"Vi ha talat nog om denna sak, Didrik! Kan du med dina förbindelser vid hofvet få förbudet upphäfdt, gifva vi oss, i annat fall lämnar jag ön vid tjänsteårets utgång."

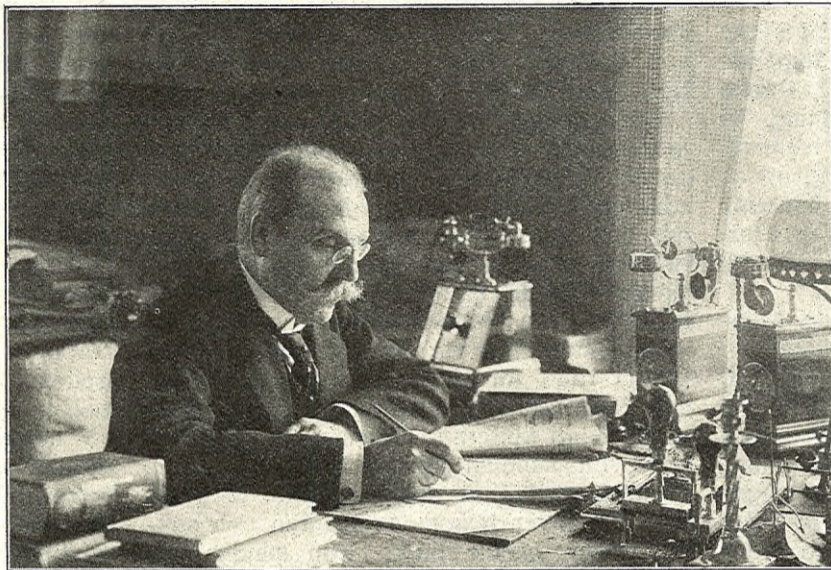
"Är det ditt oryggliga beslut?"

"Mitt oryggliga beslut."
Hasligt gjorde hon sig fri från honom och gick upp mot fyren, som de nu kommit helt nära. Von Holten satte sig upp på hästryggen och red långsamt hemåt. Då och då gled ett cyniskt leende öfver hans ansikte. Att tänka sig, att hon skulle göra ett så segt motstånd. Det var ändå något kalkborgerligt öfver henne.

Två månader senare ringde det på ytterdörren till kammarherregården och kort därpå stod fyrmästaren inför den mycket upprörde kammarherren. Hvad som utspelades mellan dem båda fick aldrig någon veta, men Fredrik hörde kammarherren med höjd röst förklara:

"Det är en befallning, så mycket ni vet det. Inga invändningar och inga frågor."

Dagen därpå gaf kammarherren order om gästrummens iordningsställande. Fredrik skälfde, när han hörde, att ena rummet var afsedt för fyrmästaren och hans hustru, det

REDAKTÖR LEON LJUNGLUND.
Fyllde 50 år den 13 november.

mensamt med smålänningar som Sigurd, Albert Engström, Ture Sällberg, Döderhultaren och kanske rent af med Bon Soir också. Men hvad upplevelsena angår är det min uppriktiga öfvertygelse, att utan allt af demokratiens så häftigt fördömdt otyg — utan protektionism och militarism och kanske rent af något litet aktivism också, skulle vårt nationella framåtskridande ha tynat bort i småborgerlighet och emigration, så små och stagnerade, som våra förhållanden hade blifvit i slutet af förra seklet.

Och för öfrigt är nog ännu i dag benägenheten för småsvenskhet så stark här i landet, att storsvenskar, som ha lust att slå

andra för fröken Jensen. Visst var det en timmas körtur till fyren, men nog kunde de människorna stå ut med att fara hem på kvällen och inte gästa kammarherregården i dagar.

"Nu har kammarherren blifvit från sina sinnen. Det här går aldrig väl," och den gamle trojänaren rådförde sig för första gången med kusken. Det var ett för tungt ansvar för den gamle mannen.

Skinande af belåtenhet satt von Holten vid sitt skrifbord. Han log vid tanken på sina anordningar. Han skulle minsann visa Ulla Jensen, att hon mötte sin öfverman.

IV.

Aldrig förr hade Didrik von Holten varit så nervös, inte ens den dagen hans bera-made fest för fyrmästarens gick om intet genom Ulla Jensens hastigt påkommande sjukdom. Oupphörligt skickade han bud till telegrafstationen för att höra efter telegram. Det måste ju komma. Endast några veckor till, och allt vore förgäfvat.

Utanför stod Fredrik för att genast vara till hands. Han ville om möjligt förekomma de nu så ofta påkommande vredesutbrotten. Kammarherrens steg genljödo ute i salen. Så hade han gått hela natten och dagen. Om man bara visste hvad saken gällde. Hvad väntade han på? En gäll ringning och ännu en.

"Hvar håller du hus? Gå genast och hör, om det kommit något telegram!"

Fredrik försvann ögonblickligen för att strax därpå kunna meddela, att intet telegram kommit. Samtidigt erinrade han om att båten skulle komma på aftonen.

"Idiot! Tror du båten medför telegram?"

"Men jag tänkte..."

"Tänk ingenting! Befatta dig inte med den

kräftiga slag för sin öfvertygelse äro behöfliga och nyttiga.

Lyckligtvis växer — om ej alla tecken bedraga — en dådkraftig och stortänkt ungdom upp, som ej ämnar låta de välmenande, men småvuxna herrarne Bengtzen flyta ofvanpå för beständigt. Dessa unga skola kanske använda andra politiska medel, slå in på nya vägar, men de skola hafva målet gemensamt med oss äldre af den nationella skolan: Sveriges stora sak.

Detta är godt att tänka på. Och för öfrigt — äfven den villigaste stridsman har rätt att önska sig förstärkning i stridslinjen och att hoppas på — aflösning. Hvarför skulle jag neka till att i min slämining vid halfsekels-stolpen på lefnadsvägen finnes en känsla som skulle kunna uttryckas: "godt att ha hunnit så långt." Den

är kanske själfvisk, men ligger väl äfven i tingens visa ordning.

Mot aftonen blir dagern mera blid och allvarsam, det är en harmoni i allt vi se, när sommarn är förbi, ett klarblått ljus i skyn, en höstens frid, som icke hörts och setts och känts i sommartid.*

Det är befogadt att önska sig denna höstens klarhet.

LEON LJUNGLUND.

* Hymn till den själiska skönheten af Shelley. Öfers. af Fröding.

saken! Sköt dina sysslor, det är allt jag begär," och kammarherren gjorde en afvisande gest, som kom Fredrik att nästan blixtnabbt dra sig tillbaka.

På aftonen satt kammarherren tillbaka-lutad i sin länstol. Han satt med slutna ögon, utmattad af all spänning, som nu öfvergått till slapphet. Han märkte icke, att Fredrik öppnade dörren och kom in med brefbrickan, som saktat placerades på skrifbordshörnet. Dörren stängdes med ett lätt knäpp, som kom von Holten att sprifva upp ur sin slummer. Hans ögon föllo på silfverbrickan, på hvilken låg ett tjockt konvolut med kungligt sigill. Han tog sig öfver pannan. Minnet af ett liknande konvolut for genom hans förvirrade hjärna. Han satt länge med brevet i hand, innan han vågade öppna det. Kronprins Fredriks underskrift lyste klar emot honom. Han darrade märkligt på handen, medan han läste skrivelsen. Brevet var svar på den ansökning vännerna i hufvudstaden lämnat in för hans räkning och innehöll, tillåtelse för kammarherre Didrik von Holten att äkta Ulla Georgina Jensen samt för sagda ändamål vistas tjugufyra timmar på fastlandet. Han läste det om och om igen. Så hade han då icke misstagit sig på kronprins Fredrik.

"Han är människa," yttrade han med dämpad röst, lutade sig tillbaka i stolen och insomnade. Brevet föll ur hans hand ned på mattan.

Så fann honom Fredrik, när han äntligen vågade glänta på dörren efter upprepade knackningar. Försiktigt lade han brevet på bordet.

"Människa, läser du mina bref!"

"Kan inte komma ifråga, kammarherren," replikerade Fredrik med indignation i rösten.

"Hvad vill du då här?"

“Sin egen tjänare.”

Fru Celie Brunius praktiska husmorsfilosofi.

EN INTERVJU? MED PORTRÄTT! NEJ, DET är väl klart, att en journalist inte vill bli intervjuad! Tar Idun det gamla porträttet, som ni hade inne förra året, om jag nekar — och skrifer ändå! Nej, hör nu, detta är ju revolverjournalistik! Nå så skrif då, om det är absolut nödvändigt, att det skall skrivas — att jag velat gå till botten af problemet hemmets rationella skötsel — ty det är ett problem i all synnerhet i dessa dagar. Och för att göra detta, ansåg jag mig böra ta reda på hur maskineriet verkade in i minsta detalj, hur lång tid som verkligen behöfdes för de handgrepp, som utföras hvarje dag i hvarje hem landet rundt. Och nu har jag skrifvit en bok om mina erfarenheter. Men säg för all del ifrån, att det står ingenting om tjänarinnefrågan i den. Jag har med flit undvikit att röra vid förhållandet mellan husmor och tjänare, det är den nationalekonomiska sidan af husligheten, som mera nitesserat mig.

Fru Celie Brunius, sedan många år medarbetare i Svenska Dagbladet, gift med skriftställaren August Brunius och mor till fyra duktiga och ovanliga barn — nu ha vi presenterat för Iduns läsare författarinnan till den nyutkomna boken “Sin egen tjänare.”

I somras utförde fru Brunius vågstycket att afskeda sina bägge tjänarinnor, lämna sin plats i Svenska Dagbladet och ensam ta itu med skötseln af sin blomstrande familj och en Lidingövilla på sex rum och kök med hallar, terrass och en delvis uppodlad tomt. Många falska profeter förutsade mer eller mindre i blindo utgången af företaget. Det var ämndt som ett experiment af kortare varaktighet, icke som ett permanent förenklingsförsök af tillvaron. Men fru Brunius är nöjd med resultatet. Husligheten, intensivt bedrifven har inspirerat henne till en hel filosofi, och hon har fått tillfälle att i sin bok säga husmödrarna många sanningar, en del beska, en del af angenämare smak. De äro också adresserade till lagstiftare et consortes, som i teorien höja kvinnans verksamhet inom hemmets värld till skyarna, men i praktiken slå döförat till för de mest enkla och berättigade kraf på lättnader för familjefäder och husmodrar. För dem som anse, att hemmets värld icke bör

“Endast anmäla, att något telegram ännu icke kommit.”

“Jag ger tusan i alla telegram,” skratade von Holten, reste sig och klappade Fredrik på axeln. “Gå och lägg dig, min gubbel! Vi ska upp tidigt i morgon bittida.” Och kammarherren gick in i sängkammaren. Fredrik såg förvånad efter honom. Så rusade han på hufvudet och såg sig om efter brevet. Det hade kammarherren tagit med sig.

V.

“Marline Gyldenlöwe är död!” sade Brömsen, i det han lutade sig öfver kammarherren och kände honom på pulsen.

Fältläkare Brömsen bodde sedan flere veckor i kammarherregården. Det var den enda, som von Holten ville se under sin sjukdom. Med honom kunde han tala om det förflutna, och sitt förflutna sysslade han nu ständigt med. Gång på gång gledo alla de välkända figurerna förbi hans syn, och han låg där och hviskade deras namn. Han ville träffa dem alla igen, han måste till hufvudstaden till hvarje pris och Brömsen skulle hjälpa honom. Brömsen, det var hans tröst, det var hans trognaste vän.

Då och då gläntade kammarherrinnan i dörren, men hon var strängt förbjuden att komma in i sjukrummet. Det var också bäst för henne själf. Det måste ju beröra henne pinsamt, att hon icke längre existerade i kammarherrens medvetande. I tjugu år hade hon varit hans stöd, och det hade icke alltid varit så lätt. Nu stod hon här för att lyssna, hon ville höra, om han ändå inte frågade efter henne.

“Ja, ser du, Brömsen, jag gifte mig, ty jag kunde inte undvara henne, men älskat henne, nej, det har jag inte. Nej, det har jag inte,” hväste von Holten. Han hade svårt för att tala. “Du måste laga, att jag kommer till hufvudstaden. Jag står inte ut längre här.”

Celie Brunius.

ha några fönster utåt den allfarväg där politik och annat otyg afhandlas, torde denna lilla bok ha många anställiga punkter. Här sägs nämligen klart och tydligt ifrån, att isolering af hemmet i god eller dålig mening numera är ett tomt ord. Den som likt Celie Brunius står som medelpunkten i en familj, vet bäst hur tomt och ihåligt.

Augusta Widebäck.

Anna Roos.

Ulla von Holten hade hört nog och smög sig sakta tillbaka till biblioteket. Hon visste, att de flesta misstänkt henne för att ha gift sig för att tillfredsställa sin fåfänga. Hon hade en gång i tiden varit mycket upprörd öfver det förtalet, men åren hade gjort henne okänslig för dylikt prat. Inte älskat henne? Hon hade sålunda lefvat på en illusion under alla dessa år. Didrik von Holten hade spelat sin roll väl, och nu hade han lätt och lekande strukit ut henne ur sitt lif, lika lätt som han en gång helt eröfrat hennes unga hjärta. Hela huset syntes henne med ens så främmande och därinne satt Brömsen och hjälpte honom att genomleva alla sina gamla äfventyr på nytt. Sannerligen, Brömsen var inte något lämpligt sällskap. Dörren bakom henne öppnades och doktor Brömsen steg in.

“Vi måste lämna in nådeansökningen en gång till. Nu kan det säkert lyckas!”

“Ja, kung Kristian är ju död.”

“Båda hindren äro nu aflägsnade.”

“Båda? Det fanns väl bara ett!”

“Nej! Det fanns två.” Brömsen såg obehagligt berörd ut. Hon såg frågande på honom.

“Marline Gyldenlöwe, född von Bartens. Hon var kanske det svåraste hindret, och kung Fredrik upphäfvade säkert förvisningen.” Därmed gick han fram till skrifbordet. Då han strax därpå vände sig om, var han ensam utan att ha sett det hänfulla leende, som lekte på kammarherrinnans läppar. Ingen visste hvilka ansträngningar hon gjort för att få stanna på Holten, fjärran från hufvudstaden med alla dess frestelser. Didrik von Holten måste räddas och hon skulle bli hans råddande ängel. Gudskelef att gamle Fredrik var död, han kunde kanske annars ha skvallrat ur skolan. Han var den ende, som visste hvart alla nådeansökningar tagit vä-

Kvinnoporträtt till dagskrönikan.

Alla rösträttskvinnors värderade vän, ordföranden i Södermanlands länsförbund och Strängnäs-föreningen af L. K. P. R. fru Augusta Widebeck fyllde den 16 november 70 år.

De som hört fru Widebeck tala — och de äro icke få, ty hon har hållit många rösträttsföredrag då hon bildat nya föreningar under årens lopp — minnas hennes torra humor och det gedigna och vederhäftiga intryck, som hela hennes personlighet gör. Man förstår att här finns någonting bakom ordet. Fru Widebecks starka intresse för folknykterheten har kommit henne att sätta in sin stora praktiska begåfning i dess tjänst och tack vare hennes arbete har Strängnäs Blåbandsförening en utmärkt ställning. Den lilla staden uppskattar också fru Widebeck och tar hennes kraft i anspråk för skiftande kommunala värf.

25 år som K. F. U. K:s ordförande kan fröken Anna Roos nu se tillbaka på.

Det var 1892, fröken Anna Roos, dittills sekr. i Fredrika Bremerförbundet, åtog sig ledarskapet i den unga föreningen, vars styrelse tillika var centralledning för de föreningar ute i landet, hvilka anslöt sig till “Sveriges allmänna Kristliga förening af unga kvinnor”. Medlemsantalet och arbetet i Stockholmsföreningen ökades snart starkt under fröken Roos' ledning, antalet anslutna föreningar likaså.

År 1899 blef det nödvändigt att bilda en särskild förbundsstyrelse för K. F. U. K. för hela landet; fröken Roos blef då dess ordförande. Den nya präktiga byggnaden vid Brunns-gatan tillkom — den är i grunden Anna Roos' och fröken Agnes Jacobsons verk. Här fick man 1914 mottaga en världskonferens af K. F. U. K., och en mängd företag utom föreningens egna ha funnit husrum och gästvänskap under dess tak.

Förutom i ledningens handhafvande inom K. F. U. K. har Anna Roos utfört ett tråget föredragsarbete.

gen, alla dessa obesvarade. Hur många knep hade hon ej måst använda för att få dem i sin hand. Och så var det hela förgåfves. “Ja, skrif du, gamle Brömsen! Jag skall inte lägga hinder i vägen.”

Veckor gingo och kammarherrens otålighet filltog för hvar dag. Endast Brömsen förstod att lugna honom.

“Du måste resa själf!” sade kammarherren helt plötsligt. “Saken måste vara afgjord nu, det är inte möjligt annat. Min fullmakt har du och kungen...” Längre kom han icke. Ett nytt anfall gjorde det omöjligt för honom att tala. Därefter föll han i sömn. Om aftonen reste Brömsen till staden.

Med klappande hjärta stod Ulla von Holten några dagar senare utanför sjukrummets dörr. Gång efter annan hade hon återvänt till sitt rum, hon hade ej vågat gå in. Nu hörde hon jämna och lugna andetag. Hon öppnade dörren på glänt och smög sig in. Hon satte sig i en hvilsol, som stod vid fönstret. Här kunde hon sitta tryggt, den sjuke skulle icke kunna se henne, om han vaknade. Nu rörde han på sig igen. Hon kände, att hon skälde i hela kroppen. Såg han henne nu, skulle de bli en förfärlig scen. Didrik von Holten fälde ingen ohörsamhet, allra minst af sin hustru.

Kammarherren sträckte plötsligt på sig, jämrade sig lätt och vaknade. Han vred på hufvudet. På nattduksbordet stod en silfverbricka, och hans blickar föllo på ett tjockt konvolut Han sträckte ut handen, tog det och stirrade på det kungliga sigillet. Så med ens satte han sig upp i bädden, ögonen blefvo alldeles stela, han stirrade rakt fram för sig och slog ut med armarna.

“Ja, ja, Marline, jag kommer!”

Ett skri från bortre delen af rummet och kammarherren föll död tillbaka i sängen.

Glimtar från det gamla och det nya Kina.

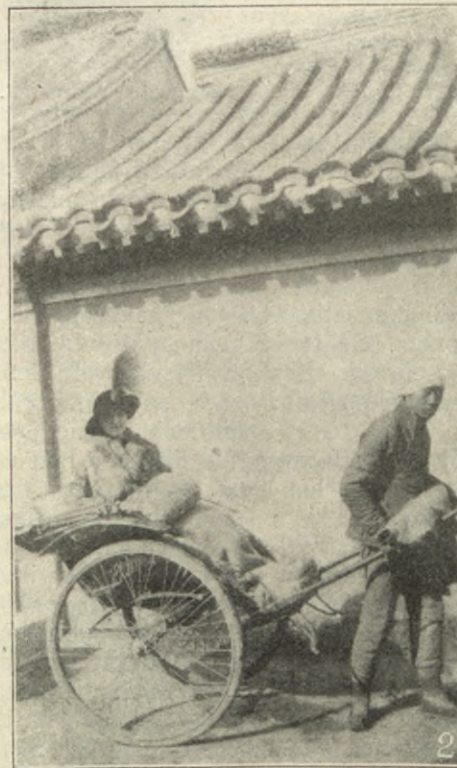
en finere present kunde han icke ha gifvit. I synnerhet om fänkespråken kunna läsas icke blott i följd på hvardera bjälken, utan äfven motsvara hvarandra, så att man får till lifs djupa sanningar äfven genom att börja läsningen på den ena bjälken och fortsätta den midt öfver på den andra.

Mandarinfrun sitter på en af dessa höga snidade stolar, som äro ytterst vanliga i Kina, vackert skulpterade, men obekväma och i synnerhet alldeles för högbenta för de småväxta kinesiskorna. Men de fa också i allmänhet plats på golvet, åtminstone i hvardagslag. Mandarinfrun har vidare sin vattenpipa bakom sig på bordet inom räckhåll och den sänjes broderligt med den amerikanska väckarklockan, den banalaste af alla kulturens tvifvelaktiga välgärningar. En annan stillöshet efter vår uppfattning är den rosiga matlan, förmodligen från Bryssel och i 1850-talets smak. Men icke ens det gamla Kina har bibehållit sig fullständigt obesmittadt och fritt från det framfrågande Europa.

Huset där den förnäma frun bor, är en sådan där kringgårdad boning, som man finner överallt. Inga gästvänliga fönster åt gatan, endast en mur, nästan fiendlig med sin tillbommade port. Genom denna kommer man in på en liten förgård och därifrån till ett rum, som gränsar till den egentliga gården, kring hvilken alla boningsrummen ligga grupperade. Där är blommor och gröna växter på denna gård i husets midt, som

ATT VARA GAMMAL AR EN KVINNAS SKONASTE PRYDNAD och att bli farmor, mormor eller allra helst svärmor den högsta fänkbara lycka — i Kina, säger professor Erik Nyström, och han har femton års erfarenhet från detta land att bygga sitt omdöme på.

Professor Nyström är anställd som geolog i kinesiska slatens tjänst, men vistas för närvarande på ett kortare besök i hemlandet med sin unga fru och sin lilla dotter. Från makarna Nyströms hem i Peking och från den kinesiska kvinnans lif har Idun fått tillåtelse att offentliggöra några ytterst intressanta bilder. Se bara på den gamla mandarinfrun iklädd sin fulla stass i den gamla vackra rikt broderade dräkten, noga föreskrifven efter hennes rang in i minsta detalj. Den påminner starkt om hennes mans och för bägge är föreskrifvet den rektangulära, broderade bröstslappen, som är en af dräktens rikast smyckade detaljer. Hon sitter framför sitt bästa rum, hvilket, som alla rum i ett kinesiskt hus, öppnar sig åt en inre gård, och hon är omgifven af sina bästa och finaste husgeråd. Om man sluderar bilden närmare, upptäcker man denna underliga blandning af västerländskt och äktaorientalistiskt, som icke ens detta gamla, traditionsenliga kinesiska hem kunnat undgå. De snidade stolparne med fänkespråk utgöra en af hemmets högst skattade klenoder. De prydas oftast af urgamla kinesiska vishetsregler, men dessa kunna äfven vara sammansatta af någon vän till huset — och

1. Hög mandarinfru i sitt hem. 2. Fru Nyström i ricksha dragen af en kuli. 3. Professor Erik Nyström. 4. Fru H. Nyström. 5. Lilla fröken Nyström, född i Kina. 6. Ett brudpar af det nya Kina. 7. Matsalen i Nyströms europeiskt inredda hem i Peking. 8, 9. Kinesiska kvinnotyper. 10. En blomstrande familj af medelklassen. 11, 12. Två mandschuriska skönheter. 13. Grupp af juanchikais barnbarn.

gör den inbjudande och vänlig. I ett sådant hus bor också professor Nyströms i Peking, och det ligger i utkanten af staden, icke i det befästa legationskvarteret. Numera anses främlingars ställning i Kina så pass trygg, att de kunna våga vistas hvar som helst. I professorns hus äro dock fönsterna af glas, icke af det föga hållbara papperet, som annars är ytterst vanligt, och inredningen är som man ser på bilderna här bredvid fullt modernt europeisk. Under den långa vistelsen i Kina har professor Nyström samlat en del värdefull kinesisk konst och konstslöjd, som pryder hans vackra hem och som delvis varit utställd i Stockholm.

En kinesisk dam af god familj visar sig aldrig på gatan, går aldrig ut, om hon icke åker i vagn, och deltar icke i sällskapslivet. Hon lefver i sitt hem, där hon har en mycket aktad ställning, bättre ju äldre hon blir, ty då ägnas hon den sonliga vördnad, som är ett grundläggande drag i kinesens religion. En kinesiska efter gamla världens såg aldrig sin man, innan hon gifte sig med honom och för att få henne erlade han till fadern en summa pengar.

— Ni europeer gripa ett stycke, som behagar er, ur den kokande grytan, sade en kines en gång till professor Nyström på tal om äktenskapet, men vi kineser sätta på grytan kall och låta henne långsamt koka upp.

Detta fämligen cyniska värdesättande af äkten-

skapet gillas icke af det nya Kina, det collegeuppfosttrade, amerikaniserade, socialt verkande Kina. Dessa unga män af den nya skolan vilja ha hustrur, som de kunna tala med, och det kinesiska brudparet i europeisk utstyrel, som synes på en af våra bilder, är typiskt för denna strömning. Brudgummen har fått sin prägel i Amerika. Den lilla bruden, en köpmansdotter från Shanghai står vid sidan af sin fader, som icke följt med i den nya tidens snabba fart, utan alljämt bevarar sin inhemska dräkt.

Forna tiders kinesiska kvinnor ägde i hög grad den egenskap, som af en författare karaktäriseras som "det lyckliga tillståndet". Hon ägde detta den gamla kulturens företräde att bevara en sinnesjämvikt, en upphöjd förnöjsamhet i hvardagslivets skiften och hon höll hemmets atmosfär fri från alltför hastigt växlande temperaturförändringar. Sådana äro utan tvifvel de flesta kinesiska kvinnor än i dag, därom är professor Nyström öfvertygad. Hvad den nya kvinnan kan komma att uträtta vet man ännu knappast. Kanske iaktar hon bättre den moderna hygienens fordringar, så godt som okända för den gamla skolans kvinnor. Kanske man kan våga hoppas, att hon kan rädda det bästa af den uråldriga kulturen och ändå lyckas i ett betydelsefullt nydaningsarbete.

Spalten om böckerna.

SOM EN BETYDANDE VINST FÖR VÅR ÖFVERSÄTTNINGSLITTERATUR kan betecknas utgifvandet af Maximilian Hardens "Gestalter", två samlingar, ypperligt översatta af fil. dr. Yngve Lorentz och utkomna på Lars Hökerbergs förlag. Denne Tysklands skarpaste och oräddaste journalist — redaktör af tidskriften Die Zukunft — är icke blott en observatör af rang, utan äfven en storpolitisk tänkare och gärningsman med en diktares fantasi och gestaltskapande stil. Porträtten återge ett antal af den europeiska politikens märkligare personligheter från de senaste årtiondena såsom Wilhelm I, Wilhelm II, Otto Bismarck, Kejsarinnan Fredrik, Albert af Sachsen, Frans Joseph, Rysslands numera afsatte tsar, Edvard VII, Briand och Emile Zola m. fl. Det är ett helt skede af Europas politiska historia, som Harden upprullar med sin fängslande framställningskonst. Han tar icke sina gestalter au sérieux eller ser dem på respektfullt afstånd; han går dem mer än inpå lifvet, vänder ut och in på deras själar och umgås med dem i deras egna kulor. Han tecknar gamle kejsar Wilhelm som Lenbach målat honom, en godhjärtad åldring, en faderlig härskare, hvars stora karaktersegenskaper gömmas under ett stilla, något borgerligt yttre, han ger oss en Bismarck intime, som betydligt afviker från historiens väldige järnkanslar — men också den sidan finnes belyst — och han tecknar en intagande bild af Bismarcks hustru, Johanna von Bismarck, mönstret för en tysk husmor, för öfrigt "en alls icke vacker, liten och oansenlig kvinna", som icke hade det ringaste begrepp eller känsla för sin makes storhet som offentlig person, men som offrade sig helt för honom och hvars bortgång bragte Bismarck hans lufs djupaste sorg. "Hvad betyda vi? Han är hufvudsaken", var hennes lösenord i hemmet, och efter det handlade hon obrottsligt under deras långa äktenskap. Maximilian Harden har i detta porträtt skapat en bild af den tyska kvinnan i hennes pliktuppfyllelse och hängifvenhet, som man sent glömmar, liksom han å andra sidan gifvit en ej mindre anslående bild af Bismarcks höga uppskattning af sin hustru.

Ett skarpt etsadt porträtt har Harden gifvit af Emile Zola. Med sin gisslande penna sliter han af honom författarlagen och misstror äfven hans uppträdande i Dreyfusprocessen, som han föreställer sig varit dikteradt af Zolas nästan sjukliga fikande efter hjallterykte. Karakteristiken är icke vacker och dess sanningsvärde mer än tvifvelaktigt. Men det utesluter icke att Hardens skarpa i analysen låter honom med den för honom egna vitaliteten i angreppet uttala träffande omdömen om det ohållbara i de teorier, på hvilka Zola byggde sin stort anlagda sedemålning ur det ramlade kejsardömets lif.

Utrymmet förbjuder oss att ge några antydningar om de öfriga porträtten. Vare det nog sagdt, att "Gestalter" är en af de mest gifvande böcker, som höstens rika litteraturflöde bragt oss.

J. A. Lindblads förlag i Uppsala har sändt ut en ny svensk tolkning af W. M. Thackerays klassiska roman "Fåfängans marknad". Dess mäktiga satir och snillrika lifsbelysning framstå med samma styrka nu som i äldre tider, ja, gamle Thackeray är till och med aktuellare än någonsin såvissit som dagens engelsmän icke ge sina farföräldrar efter i egenrättfärdighet och egoism.

Ernst Lundquists roman "De röda skorna", hvilken, prisbelönad, ingick i Iduns romanbibliotek i början af detta år, föreligger nu i bokform från Albert Bonniers förlag. Fru Lenngren sade redan på sin tid att konsten att berättas är svår; men den har dock utöfvare och bland dem intager Ernst Lundquist ett framstående rum. Hur välgörande att öppna en roman,

från hvars sidor det utlöser sig en fast sammanhängande serie af bilder, en klart och logiskt fortlöpande händelsekedja, och där stilen aldrig gör några affekterade piruetter utan flyter smidig och kultiverad. De röda skorna är alltigenom god berättarkonst och koloriten från 1860—70-talens Stockholm väl anbragt.

Den älskvärde författarveteranen Richard Gustafsson har utgifvit sina "Svenska taflor och berättelser" i en vacker halfsekelupplaga och med de af Carl Larsson och C. G. Hellqvist m. fl. tecknade bilderna (Albert Bonniers förlag). Femtio år ha gått sedan dessa af sin tids smak och kynne, präglade skisser skrefvos. Man tycker kanske att de borde verka mycket gammalmodiga, men det är ingalunda fallet. Tiden har icke gjort dem oläsbara, den har endast förlänat dem en vacker ålderns pafina, som ger dem något tilldragande. Det följer minnen och stämningar med dem från en svunnen, borgerligt romantisk tid, som det kan ha sitt behag att upplifva i det närvarandes brutala jäkt.

Hedvig Svedenborg har gifvit sitt bidrag till höstens skönlitteratur med romanen "Pärhalsbandet", förläggare Åhlén & Åkerlund. Det är världen sådan en enkel sömmerska ser den under sitt dagliga slit med nålen i familjerna. För våra läsare är presentationen egentligen ganska öfverflödig, eftersom Sy-Linas första steg fram till offentligheten för ej så länge sedan togos i Iduns spalter.

Vi skulle tro att många då följde den hederliga lilla sömmerskans öden och iakttagelser med all den sympati hon förtjänade och att hon skall vinna nya vänner, när hon nu går ut i världen via bokhandelsdisken.

Den diktarfantasi, som skapat henne, står ingalunda i främsta ledet, men Hedvig Svedenborg har ett lifligt uppfattande öga för svenskt vardagslif och hvad hon ser återger hon med lätthet och ej utan en viss smålustighet. Småstadsmiljön är skildrad med säker blick för hvad som karakteriserar den svenska småstaden i dess lif inom fyra väggar, hvaremot det inlagda äfventyrselementet med anknytning till världskriget verkar mindre öfvertygande.

En absolut förtjänst äger boken däri att den icke tynges af sentimentalitet. Hedvig Svedenborg hör icke till de hjärtupna författarinnorna, hon är känslös utan tårar, hvilket har sitt särskilda värde i dessa tider, då äfven priset på näsdukstvätt sprungit i höjden med ett par hundra procent.

E. H—n.

En ny bok af Gustaf Hellström.

HVARFÖR INTE OM KVINNAN TÄNKA SÅ här: intellektuellt är hon din like, det är bara det att hon attackerar en fråga från ett annat håll än du; moraliskt är hon kanske mer än din like: hon har oftare än mannen mod att erkänna, när hon är besegrad. Tro mig: bättre män än du har efter år och erfarenhet kommit till den åsikten. Bland kvinnoföraktarna finner du utom den fixa idéns genier de toraste, fattigaste männen. Och framför allt: hvad du än tänker om henne, tag henne på allvar."

Man väntar sig kanske att finna dessa ord i någon feministisk bok af kvinnlig författare, kanske rent af i ett agitationalt föredrag i den stora saken. Men — mirabile dictu — man påträffar dem i stället i en roman af en författare med mycket manligt snitt, i Gustaf Hellströms i dagarna utkomna bok Bengt Blancks sentimentala resa. Och det är icke en tillfälligt inströdd reflexion i ett i öfrigt främmande material. Det är snarare en exponent för bokens grundidé. Ty så är det: Gustaf Hellströms senaste roman behandlar, så af manlig hand skrifven

den än är, kvinnofrågan. D. v. s. icke den vanligaste frågan om kvinnans likställighet med mannen i det offentliga lifvet, utan på ett annat område, där de orättvisa männen ha svårare än någonsin att förstå frågan om likställighet, de rättvisa kanske däremot lättare än i fråga om rösträtt och lektorat, på det erotiska området.

Hvad Hellström vill framhäva är den orimliga disproportionen mellan mannens egen sedliga vandel och hans anspråk på kvinnan. Ja, han tvekar icke att gentemot dem, som hålla styft på att mannens fordran på kvinnans dygd är ett utslag af hans egen sedlighet, oförblommeradt sjunga ut: "I och för sig har mannens kysketskraft på kvinnan ingenting etiskt i sig. — På närmare håll är det knappast någonting annat än tecken på en fantasilös egoism, en brutal jätteapliti och en icke så litet löjlig själföverskattning. När Müller (en Ravailac, som blir sittlich entriistet och ej kan gifva sig med sin fästmö, som upptäckes ha "ett förflutet") af en eller annan anledning känner sig färdig för äktenskapet, skall flickan, som hans val faller på, ha väntat på honom. Fantasilösheten, brutaliteten och löjligheten mildras något tack vare de kryddor den enkla anrättningen piffats upp med: estetiken och etiken. Men verkligt förstklassiga kvinnor ha genomskådats oss. Tyvärr, ty det är ganska förödmjukande att ertappas med att man innerst inne allra helst skulle vilja äta med fingrarna, direkt från fatet." Men han skiftar ansvaret rätt, när han säger: "Balzac har sagt någonstans: kvinnans dygd är mannens största uppfinning. Detta är bara halfva sanningen. Det är lika mycket kvinnans egen. När någon gång en kvinna i en bok säger sanningen om sin sexuella känslösvärld, desavoueras hon ögonblickligen af tio tusen andra, som stämpla henne som ett odjur, en skam för könet, en stackars vilseledd o. s. v. Kvinnan har gjort sitt bästa för att behålla herr Müller i en tro, som för öfrigt passar hans egoism utmärkt."

Boken skildrar en f. ö. rätt konturlöst tecknad ung författares konfrontering af allvarigare eller ylligare slag med en serie kvinnor. De äro, sedda ur hans synpunkt, af två slag: dem som han älskar, och dem han studerar. De senare äro tre och representera hvar och en tre olika skeden i kvinnoförörelsens historia. Det är modern, som, i sin kärlek och till sin personlighet förstådd och förbisedd af en känslotorr, egocentrisk make, framleffit sitt lif under den ödmjuka förtegenhet till hvilken gamla tider fostrade den kvinna, som led, men som innerst inne medvetet revolterar mot förtrycket. Där är den ryska kvinnliga läkaren, som med sitt kortklippta hår och sitt blossande, allt uppslukande hat till mannen, representerar kvinnoemancipationens slynår. Där är slutligen broderns f. d. fästmö, med ett "märkt" förflutet, nu den sansade kvinnosakskvinnan, som på grund af de bittra frukter hon själf fått smaka, känner genomsnittsmänniskornas råa och kortsynta uppfattning af kvinnan som könsvarelse, men som icke sitter och surar ihjäl för det, utan ändå hugger i med friska tag i den praktiska gärningen.

Bland dem Bengt Blanck älskar, utgörs den centrala kvinnofiguren af en dansk flicka, Harriet Kemner, som för honom på ett ödesdigert sätt aktualiserar problemet: mannens och kvinnans moral. De komma att tillhöra hvarandra, i början med ylliga och lättsinniga känslor, men så småningom växer kärleken fram. Plötsligt kallas Harriet åter till hemmets härd, och det framstår då som nödvändigt, att om de fortfarande vilja tillhöra hvarandra, måste de gifva sig. Först då frågar Blanck efter hennes familj och får veta, att hon är dotter till en ansedd köpenhamnsk läkare. Han gripes nu af den smärtsamma tanken, att hon, hans älskarinna har en lifsnerv, som leder till samma samhällslager, samma traditioner,

samma moral som hans. Han tänker den typiskt manliga tanken: "Gudskelef att jag inte har en syster." Bakom hvilken ligger det med- eller omedvetna: "Ja, jag får — men inte du."

Detta är emellertid ej det värsta. I sista stund kommer det fram, att Blanck inte är den första hon gjort den äran, han är den tredje.

Då brister allt. Han har visserligen intet att svara på flickans framkastande, att hvad han kräver af henne har han aldrig krävt af sig själf. Han inser t. o. m. sin brist på logik, men han kan inte — "generationer af män har känt det så. — Så länge jag inte älskade dig, så länge det bara var ett äfventyr gjorde det mig ingenting. Men nu..."

De skiljas, men innerst bränner och jagar honom kärleken alltjämt, och till sist beslutar han att be om förlåtelse, att göra allt godt igen. Han kommer till Köpenhamn, men endast för att motta det sista, förkrossande slaget: Harriet upplyser om att hon ämnar gifta sig med en annan man, som länge ehuru obesvaradt älskat henne. Hon förklarar saken så: "Jag älskar honom inte, och han vet det. Men jag längtar efter ett hem, och han är en människa."

Så har problemet han inte kunde lösa vållat hans olycka. Hans nedärfda sedliga indignation å hennes vägnar har kastat slagskuggor emellan dem, fastän de älska hvarandra, och förmörkat deras lif.

Hur vill Hellström lösa problemet? Det förefaller som han ville göra det rättvist — och maskulint: låt kvinnan ha samma rättigheter som mannen. Det kunde ju tänkas en annan: låt mannen ha samma tvång som kvinnan. Det vore högre, men säkerligen anser förf. sin ståndpunkt mänskligare. — Problemet är som bekant gammalt som gatan, försöken att lösa det likaså. Hellström är långt ifrån den förste. Hans försök kan i hög grad diskuteras. Man må emellertid ställa sig med eller mot författaren i denna punkt, ett finns dock, som gör att vi ta honom på allvar, medan vi rycka på axlarna åt så många andra mäns sätt att behandla hithörande frågor. Det är själfva hans grepp om ämnet. Det är den starka mänsklighet, det djupa förstående för de stackars människobarnen och för kvinnan, den i sann mening medlidande grundkänslan, som ligger under det mesta Hellström skriver. Det är det som gör att äfven de, som kanske reservera sig mot mycket i Hellströms tankegång, böra älska en sådan motståndare mer än en hel del af sina meningsfränder.

BETH HENNINGS.

Den unge Gluck. Af Ina Lange. Stocholm, P. A. Norstedt & Söners Förlag. De historiska källorna flyta sparsamt om den store mästaren, operamusikens reformator, Christoph Willibald Glucks barndom och första mandomsår. Man vet, att han föddes den 4 juli 1714 i Weidenwang i Ober-Pfalz, att hans far var en fattig forstmästare, att han studerade vid klosterskolan i Kommetau i Böhmen, kom därifrån till Prag, beskyddades af furst Ferdinand Lobkowitz, som tog honom till Wien, och att furst Melzi, en af dessa musikälskande italienska prinsar, på hvilka 1700-talet öfverflödade, förde honom till Italien som sin konsertmästare. I Italien vann Gluck berömmelse för sina operor i tidens smak — alla dessa som nu äro glömda, till en del spårlöst försvunna. Hans rykte växte, blef europeiskt,

och han kallades till London, där han dock gjorde medelmåttig lycka, till Tyskland, Wien och till Köpenhamn. Allt detta är förspelet till den verkliga storheten, som skulle komma sedan och som gör att namnet Gluck för oss betyder något mer än t. ex. Joh. Jos. Fux för att nämna ett af tidens berömda musikernamn.

Det ser nästan ut, som om en intim kännedom om forna tiders musik och förmåga att framlocka den ur de gamla glömda instrumenten, och bägge delarna äger fru Ina Lange, skulle ge henne en nyckel till den nu för oss förborgade värld, där den unge Gluck lefde. Författarinnan kan måla som Hogarth, men äfven som Chardin, det formigen luktar 1700-tal af hennes raskt nedkastade tafloer, som hastigt följa på hvarandra. Hennes inbillning råkar i eld och lågor öfver något hon läser i de gamla böckerna och så uppför hon på ett till synes torftigt motiv en hel elegant rokokobyggnad med alla snirklar och musslemotiv utskulpterade. Det må s t e ha varit så, säger hennes fantasi, och läsaren ryckes med af det liffulla i hennes originella stil, som är helt och hållet hennes egen, och ger henne rätt. Det finns äminstone i de allra flesta fall en mycket stor sannolikhet för att tilldragelserna i det unga musiksnillet Christoph Willibald Glucks lif kunde ha grupperat sig efter det mönster, som anges i denna bok. Många människor, som aldrig skulle ta en lärd musikhistoria i sin hand, skola under fru Langes ledning lätt och lekande inhämta mycket värdefullt om musiklifvet i 1700-talets Europa. Hon för läsaren till Italien och till Wien, där Maria Teresias kraftigt sunda gestalt skymtar i bakgrunden af taflan. Det är en angenäm bekantskap man gör i denna unga härskarinnas öfver en europeisk stormakt och som alltid, då fru Lange inför en historisk person på scenen, får man äfven här intrycket af ett personligt sammanträffande. Detta gäller naturligt nog i mycket högre grad om bokens hufvudperson, Gluck, honom lär man känna i grund och botten, och det har man minsann ingenting emot. Han är ett ovanligt harmoniskt ungt snille och han har salongsvana och takt, dessutom går det honom väl i världen, han får ett vackert hem och en förtjusande hustru. Författarinnan narrar läsaren till en uppriktig sym-

pati lika varm som den hon själf känner med sin hjälte, och däri ligger en stor del af behaget med hennes bok. Detta är mer än att vara underhållande, det är en egenskap hos stilen och i sättet att omfatta ämnet, författarinnan suggererar läsaren, och de flesta kunna nog icke motstå denna suggestionens makt.

ETH. K.

Mäster Sigfrid.

Af VALDEMAR LINDHOLM.

(Forts. o. slut.)

"JUNGFRU GISELA! MINNENS I EDERT löfte?"

Det var tyst en stund därinne — men så kom ett svar, kallt och hårdt:

"Jag minnes det fuller väl — men än klinga ej klockorna här från tornet så som den gången vid klostret..."

Kärleksklockan hade ringt förgäfvess...

VIII.

När Mäster Sigfrid hört jungfru Giselas svar, vandrade han hemåt och satte sig på sitt rum att tänka.

Och hans tankar gingo så:

"Annu ljuda icke klockorna så, som den gången!

Skola de någonsin ljuda likadant? Skall icke minnet af det, som var, alltid förtaga något af varandets skönhet och glädje?

Hvad batar då att kämpa? Det, som varit, kan aldrig bli nytt igen...

— Så var dädlösheten nära att gripa honom. Men i detsamma var det en ny tanke som sjöng inom honom:

Annu ljuda ej klockorna... Nej — än är det ju bara en enda klocka, och den är alldeles för liten. Den är gjuten af kärlek och ungdomsdrömmar — men det är icke nog! Drömmar ensamt ge ej lifvet innehåll och kraft.

Nej — nu vill jag gjuta en ny klocka — arbetets klocka!

Nu vill jag gifva mig själf — mitt lif, mitt arbete — till en skaff som skall sjunga ut öfver all världen hur hon är mig kär.

Ungdomens fagra drömmar skola bli till verklighet genom mandomens arbete.

Starkt skall arbetets klocka ljuda! Dess klang skall vara hammarens sång mot städet och malmens klang i hyttan. Den skall tälja om den makt, som är lifvet och som bär lifvet.

Och när hon, som är min älskade, hör den klockan klinga, då skall hon veta detta:

"Det är för dig, älskade jag arbetar, och för de ofödda slakten du som en aning bär i ditt jungfrusköte..."

Så tänkte Mäster Sigfrid. Och han göt den stora arbetetsklockan. Det var en underbar klocka. När den ljöd höjde mannen sina hufvuden och grepo fastare tag om spade eller lie, om hammare eller fång. Slagans dunk på logen — liens blänk genom säden — hammarens slag — spinnerockens surr allt hade blifvit till klang i Mäster Sigfrids stora klocka.

"Nej, så förunderligt den klockan ringer," sade människorna — och logo mot hvarandra, ty arbetet blef så förunderligt lätt vid klockans klang. Och mödrarna, som sutto med sina barn vid bröstet, drömde lyckodrömmar om kommande tider...

IX.

Öfver hela staden och långt ut öfver landsbygden gick klockans sång.

Men stolts Gisela saft bakom kalla murar och kände sig sorgen till döden.

Hon var inte längre den unga, sköna jungfru Gisela, fjortonåringen, som skänkt bort sitt hjärtas tro inför klosterportarna. Hennes drag hade blifvit skarpa och hårla. En och annan silfverstrimma hade smugit sig in i hennes svart hår. Ty många år hade gått sedan den dagen, då klosterklockorna ringde så förunderligt vackert.

Och Mäster Sigfrid själf — ja han var inte heller ung längre. Han var inte den smärte junkern

Kronprinsessan Margareta och prinsessan Ingeborg å den af Kronprinsessan å Grand Hotel anordnade basaren för Föreningen Husmoderskolor med barnavård. E. Holmén foto.

